

УДК 378.633:378.141.046

**ПРОБЛЕМА УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ
З МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА-МЕНЕДЖЕРА****Євгенія Воробйова**

*Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”
вул. Фрунзе, 21, 61002 Харків, Україна*

Розглянуто проблему активізації самостійної пізнавальної діяльності в контексті удосконалення педагогічного процесу. Проаналізовано сутність педагогічного процесу, його компоненти, структуру та систему взаємодії. Визначено необхідність удосконалення організації педагогічного процесу і проаналізовано шляхи її реалізації відповідно до сучасних освітніх вимог.

Ключові слова: педагогічний процес, друга вища освіта, неперервна освіта, самостійна пізнавальна діяльність, організація педагогічного процесу.

Постановка проблеми. Модернізація та удосконалення вищої школи в цілому та педагогічного процесу зокрема передбачає підвищення якості освіти і більш ефективного використання людських ресурсів, що, відповідно, передбачає організацію системи активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів. Система професійної підготовки фахівців як на рівні базової, так і в умовах другої вищої освіти недостатньо орієнтована на формування у студента потреби у постійній професійній самоосвіті. Особливої актуальності ця проблема набуває в контексті підвищення кваліфікації управлінських кадрів, головна мета якої — не тільки збільшення обсягу професійних знань у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі в умовах другої вищої освіти, а й формування умінь та навичок самонавчання, самоосвіти, саморозвитку, самоактуалізації та самореалізації в процесі професійної діяльності її суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми самостійної пізнавальної діяльності присвячено багато психолого-педагогічних праць як вітчизняних, так і закордонних авторів. У своїх працях О. О. Бодальов, В. М. Турченко розглядають самоосвіту у системі неперервної освіти людини. Ю. М. Кулюткін, Г. С. Сухобська самоосвіту визначають як найбільш динамічну форму підвищення професійного рівня фахівця в системі підвищення кваліфікації.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за доцільне визначити цілі статті: проаналізувати особливості сучасного педагогічного процесу в умовах другої вищої освіти з менеджменту; дослідити необхідність активізації самостійної пізнавальної діяльності студента-менеджера.

Виклад основного матеріалу. Педагогічний процес становить не лише центральну ланку будь-якої педагогічної системи, реалізацію основних її положень, їхню практичну перевірку та своєрідне завершення її цілей і завдань, але й особливий вид людської діяльності, спрямованої на досягнення цих цілей. Аналіз сутності педагогічного процесу слід розпочати із конкретизації складових цього поняття. Термін “процес” (латинською *processus*) означає походження, рух вперед. Будь-який процес, окрім динамічного характеру, має певну структуру, мету та кінцевий результат, за яким визначають його ефективність. На думку Н. Є. Мойсею, “педагогічний процес – це динамічна взаємодія вихователів і вихованців, спрямована на досягнення поставленої виховної мети” [2, с. 112]. Як зазначає С. Гончаренко, педагогічний або навчально-виховний процес – цілеспрямований, свідомо організований процес, динамічна взаємодія вихователів і вихованців, коли вирішуються суспільно необхідні завдання створення гармонійного виховання” [4, с. 253]. За цих умов необхідна цілісність педагогічного процесу, що органічно поєднує навчання, виховання й розвиток вихованців. За І. Підласим, педагогічний процес — це розвиткова взаємодія вихователів і вихованців, що спрямована на досягнення заданої цілі й приводить до заздалегідь наміченої зміни стану, перетворення властивостей і рис вихованця [3, с.162].

Отже, педагогічний процес можна визначити як такий, що має на меті досягнення певних результатів, відбувається у відповідних умовах та передбачає цілісність системи взаємодії між вихователем і вихованцем.

Сучасна система вищої освіти в цілому та педагогічний процес у вищій школі зокрема постійно змінюються й вдосконалюються. Досить активно протягом останнього десятиріччя вчені-педагоги досліджують проблему неперервної освіти як умови підвищення професійної кваліфікації фахівця будь-якого профілю в рамках другої вищої освіти. Процес підвищення кваліфікації фахівців має на меті не тільки безперервне поступове нагромадження та оновлення наявних професійних знань, удосконалення професійних якостей та розвиток умінь, але й розвиток особистісних властивостей, задоволення потреб у саморозвитку та самореалізації у подальшій професійній діяльності.

Доречно навести думку Н. Ничкало, яка визначає неперервну освіту як “неперервний процес, що стимулює людей та дозволяє їм оволодіти необхідними знаннями, цінностями навичками, що сприяють особистісній та

професійній реалізації та самореалізації людини, підвищенню його кваліфікації протягом усього життя; включає навчання у різноманітних галузях, формальні і неформальні види освітньої активності; відображає неперервний процес розвитку людини; гарантує людині можливості для самовдосконалення, що сприяє адаптації людини до безперервно змінному світу” [1, с. 12]

Процес підвищення кваліфікації в рамках другої вищої освіти стає необхідною умовою задоволення суспільних потреб у висококваліфікованих фахівцях-професіоналах та особистісної потреби у самореалізації та саморозвитку суб'єкта професійної діяльності.

Отже, очевидна необхідність актуалізації дослідження процесу професійної підготовки та перепідготовки фахівців різного профілю у вищій школі.

У сучасних умовах розвитку суспільства особливого значення набуває роль управлінських кадрів у діяльності будь-якої соціально-економічної системи, що зумовлює зміну парадигми управлінської освіти в цілому та другої вищої освіти зокрема. Такі трансформації зумовлені змінами у структурі, змісті та цілях професійної діяльності суб'єктів управлінського процесу, а також специфікою сфери управлінської діяльності (промисловість, державні установи, приватні організації тощо). Тож сучасне суспільство потребує не просто менеджерів, що виконуватимуть набір стандартних функцій (планування, організація, мотивація, контроль, прийняття рішень), а всебічно розвинених особистостей, що прагнуть професійного зростання, здатних до саморозвитку з високими моральними якостями.

Сьогоднішня професійна діяльність менеджера набуває нового особистісно орієнтованого змісту. По-перше, йдеться про саморозвиток суб'єкта професійної діяльності (менеджера) в процесі самої діяльності. По-друге, розвиток людського ресурсу (персонал), що є вирішальним чинником ефективної діяльності організації, стає головним завданням управлінського процесу в цілому. Це зумовлює необхідність підвищення кваліфікації управлінських кадрів і, відповідно, розвиток другої вищої освіти з менеджменту як форми підвищення кваліфікації.

У положенні “Про післядипломну освіту з менеджменту” зазначено, що важливою складовою професійної діяльності менеджерів є професійне післядипломне навчання. Такий вид освіти для управлінських кадрів треба розглядати як один із пріоритетних у державі, оскільки вона пов'язана з перспективами економічного розвитку та соціальної стабільності суспільства.

Післядипломна вища освіта з менеджменту – спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення і оновлення її професійних знань, умінь і навичок або здобуття іншої спеціальності на основі раніше освоєної однієї з головних освітніх

програм вищої освіти та практичного досвіду. Мета такої форми освіти – забезпечення потреб економіки в кваліфікованих кадрах з високим рівнем професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати завдання та посадові функції, впроваджувати новітні сучасні технології, сприяти інноваційним процесам.

Мета другої вищої освіти з менеджменту зумовлює систему принципів, за якими здійснюється реалізація професійної підготовки та відбувається цілісний педагогічний процес. Головні з них такі: науковість, гуманізація, демократизація, єдність, комплексність, диференціація, інтеграція, безперервність та наскрізність; зв'язок з процесами глобалізації, ринкових перетворень, з реструктуризацією економіки; забезпечення доступності і якості; відповідність державним вимогам та освітнім стандартам; автономність освітніх закладів; урахування освітніх потреб різних категорій слухачів, створення умов для постійного самовдосконалення і адаптації до соціально-економічних змін.

Мета та принципи такої освіти визначають такі завдання: приведення обсягів та змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у відповідність із поточними та перспективними потребами вітчизняної економіки; формування змісту навчання, відповідно до його цільового спрямування, посадових обов'язків менеджерів, попередньо здобутої ними освіти, досвіду діяльності, інтересів і потреб особистостей; розробка та постійна актуалізація освітньо-професійних програм та освітньо-кваліфікаційних характеристик; застосування сучасних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційної, очно-заочної та екстернатної форми навчання.

Процес навчання менеджерів в умовах другої вищої освіти має базуватися на високому рівні взаємодії та активності тих, хто вчиться. Його успішність та ефективність, передусім, зумовлює організація педагогічного процесу, яка базується на прогресивних технологіях, що формують зацікавлене ставлення слухачів до теоретичних знань, передового досвіду як засобу вирішення практичних завдань, та на принципах забезпечення ефективної самостійної пізнавальної діяльності студентів і передбачає застосування активних методів навчання. Розмаїття таких методів навчання дає змогу не тільки активізувати пізнавальну діяльність студентів, реалізувати творчий потенціал особистості, але й виробити навички прийняття рішень для певних ситуацій, що є досить важливим у професійній діяльності менеджерів. Характерними методами активного навчання для менеджерів в умовах другої вищої освіти є ігрові технології, мозковий штурм, дискусії та інші інноваційні педагогічні технології. Зазначені методи дають змогу підвищити пізнавальну активність тих, хто вчиться, розкрити та реалізувати творчі здібності у процесі вирішення певних ситуацій, виробити

навички розв'язання різних виробничих або ж організаційних задач, а також розвинути комунікативні здібності.

Застосування таких методів дає можливість моделювати у формах навчальної діяльності слухачів цілісний і загальний зміст професійної діяльності менеджера, засвоювати способи вирішення проблемних ситуацій шляхом активної безпосередньої участі слухачів та розвивати уміння та навички самосійної пізнавальної діяльності в процесі науково-дослідної роботи.

Висновки та подальші перспективи розвідок у даному напрямі. Отже, друга вища освіта, як одна з форм підвищення кваліфікації управлінських кадрів, – це систематичне оновлення та поглиблення професійних знань, умінь та навичок за фахом; підвищення інтелектуального і культурного рівня осіб, що мають професійну освіту, відповідно до нових соціально-економічних, суспільних вимог та особистісних потреб у самоактуалізації, саморозвитку та самореалізації у процесі професійної діяльності. Успішність такої форми навчання зумовлює ефективна організація цілісного педагогічного процесу, що базується на високому рівні взаємодії тих, хто вчиться, та на використанні активних методів у навчальному процесі, що дають змогу активізувати пізнавальну діяльність студентів та реалізувати творчий потенціал особистості, що є досить важливим у професійній діяльності менеджерів.

Важливим є також подальше дослідження означеної проблеми, зокрема, ролі викладача у педагогічному процесі. Постійна взаємодія тих, хто навчається, та викладача за допомогою прямих та зворотних зв'язків досить важлива, оскільки у стимулюванні пізнавальної активності велику роль відіграє уміння викладача мотивувати тих, хто вчиться, до осмислення логіки та послідовності у викладі теми, яку вивчають, до виокремлення у ній головних та найбільш суттєвих положень.

-
1. *Ничкало Н.* Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* 2001. Вип. 1. С. 9–22.
 2. *Педагогіка* [Н. Мойсеюк: Навч. посіб.]. К., 2007.
 3. *Педагогіка. Новый курс* [И. П. Подласый: Учебник]. М., 2000.
 4. *Український педагогічний словник* [Авт.-уклад. С. У. Гончаренко]. К., 1997.

**THE ISSUE OF PEDAGOGICAL PROCESS IMPROVEMENT AIMED TO
ACTIVATE STUDENT-MANAGER'S SELF-LEARNING ACTIVITY****Euhenia Vorobiova***National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
Frunze Str., 21, UA-61002 Kharkiv, Ukraine*

This article considers the issue of student self-learning activity as a way to improve education process in higher school. The author analyses the concept of pedagogical process, clarifies its components, structure and system of interaction. She defines the necessity to improve the pedagogical process organization and suggests the ways of its realization in correspondence with modern educational needs.

Key words: education process, second higher education, continuous education, self-learning activity, organization of pedagogical process.

**ПРОБЛЕМА УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ПРОЦЕССА С ЦЕЛЮ АКТИВИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ
ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТА-МЕНЕДЖЕРА****Евгения Воробьева***Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
ул. Фрунзе, 21, 61002 Харьков, Украина*

Рассмотрена проблема активизации самостоятельной познавательной деятельности студента-менеджера в контексте усовершенствования педагогического процесса. Проанализирована сущность педагогического процесса, его компоненты, структура и система взаимодействия. Определена необходимость усовершенствования педагогического процесса и проанализированы пути ее реализации в соответствии с современными требованиями.

Ключевые слова: педагогический процесс, второе высшее образование, непрерывное образование, самостоятельная познавательная деятельность, организация педагогического процесса.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2008

Прийнята до друку 09.10.2008